radinių pobūdį greičiausiai lėmė tai, kad dujotiekio trasos buvo kastos daugiausia istorinių gatvių teritorijomis. Labai aukštas gruntinių vandenų lygis Utenos senamiestyje rodo, kad ši kalva miestui kurtis, matyt, buvo pasirinkta neatsitiktinai – gyventojai visuomet buvo apsirūpinę gėlu vandeniu.

Gintautas ZABIELA

Prospecting for Utena Old Town, in 1998

In 1998, surveys of the underground gas-pipes in Utena Old Town enabled to establish approximate borders of Utena Old Town within the limits of the cultural layers of the 19th centuries. The cultural layer of the 18th-19th centuries remained only in some places. In the cultural layer fragments of household pottery, glazed tiles and glass as well as single iron items were found. Due to the moist nature of the cultural layer, a lot of organic finds (bones of animals, leather, wood) had been preserved.

Robertas ŽUKOVSKIS

ŽVALGYMAI VILNIUJE, LITERATŲ G. 9/2, 1999 M.

1999 m. liepos–rugpjūčio mėn. PRI vykdė archeologinius žvalgymus Vilniuje, Literatų g. pastato Nr. 9/2 bute Nr. 36. Žemės kasimo darbai vyko 2-jose buto patalpose.

Patalpa Nr. 1. 3,8×4 m dydžio patalpoje, nukasus 0,9–1 m storio pilkos žemės, statybinių griuvenų sluoksnį, aptiktas akmenų grindinys. Jis išlikęs patalpos P dalyje, su staigiu nuolydžiu (apie 20 cm) į R pusę. Pagal aptiktus radinius (keramiką, koklius), grindinys datuotinas XVIII a. Pietinėje sienoje atidengtas XVIII a. būdingas arkinis pamatas. Nuėmus grindinį, nukastas 40–50 cm tamsiai pilkos žemės, smulkių griuvenų, kalkių, degėsių sluoksnis. Jame gausu gyvulių ir paukščių kaulų. Aptikta nemažai kaulų su pjovimo, drožinėjimo žymėmis – čia galėjo būti kauladirbio dirbtuvė. 1,5 m gylyje, P patalpos dalyje, aptiktas dar vieno grindinio fragmentas iš stambių ir vidutinio dydžio akmenų. Sluoksnyje ties grindiniu rastos 2 monetos – 1666 m. Jono Kazimiero šilingai. Pagal aptiktus radinius (monetas, koklių ir keramikos fragmentus, olandiško tipo pypkės kandiklį), grindinys datuotinas

ne vėliau kaip XVII a. Ties minėtuoju grindiniu pasiektas projektinis gylis, buto savininkas norėtų grindinį išsaugoti, todėl giliau nebuvo kasama, įžemis nepasiektas.

Patalpa Nr. 2. 4,15×5 m dydžio patalpoje, nukasus 30 cm pilkos žemės sluoksnį, ŠR jos dalyje, aptiktas 1×1,5 m dydžio krosnies padas. Krosnis datuotina XIX–XX a. Likusioje patalpos dalyje nukastas 0,95–1 m dydžio supiltinio grunto sluoksnis. Jame daug gyvulių kaulų, XVIII–XIX a. koklių fragmentų, keramikos šukių, varinis šaukštas, žvakidė, geležinis raktas. Rasta XVIII a. Rusijos moneta (denga). Sluoksnis datuotinas XVIII–XIX a.

0,75–0,95 gylyje nuo buvusių grindų paviršiaus aptiktas intensyvus 2–5 cm storio degėsių sluoksnis – buvusio gaisro pėdsakai. Po degėsiais – molio asla. Po ja dar vieno gaisro pėdsakai ir dar vienas grindų (molio aslos) lygis. Minėtame sluoksnyje, 1–1,5 m gylyje nuo grindų paviršiaus, rasta 15 monetų. Tai XVII–XVIII a. Rusijos ir Lietuvos monetos – denga, šilingai. Rasta įvairių kitų radinių: antpirštis, apkalėlių, papuošalas su stiklo akutėmis. Sluoksnis datuotinas XVII–XVIII a.

1,5–1,6 m gylyje aptiktas trečiasis grindų lygis – moliu jungtų plytų fragmentai. ŠR patalpos kampe buvo rastas dar vienos krosnies padas, ant kurio buvo sumūryta prieš tai rasta krosnis. Po trečiuoju grindų lygiu buvo 25–35 cm storio supiltinis žemių ir žvyro sluoksnis be archeologinių radinių. Aptikti tik keli žmonių kaulai. Nukasus šį sluoksnį, 17–1,8 m gylyje aptiktas iki tol nežinomo cilindrinio rūsio skliautas. Jis visiškai sveikas, tik šiek tiek pralaužtas centrinėje dalyje, prie P sienos, ir užverstas akmenimis su kalkių skiediniu.

Antrojo etapo metu buvo žvalgomi pirmajame darbų etape atrasti rūsiai. Rūsys buvo iš 2 patalpų, orientuotų RV kryptimi.

Rūsio patalpa Nr. 1. Patalpa su cilindriniu skliautu. Jos ilgis 4,5 m, plotis 3 m. Mūryta iš 28–29×14×8 cm dydžio plytų. Ties pralaužta skliauto anga buvo matyti kasimo žymių: duobė, šalia jos žemių krūvos. Likusioje patalpos dalyje aptiktas pilkos žemės su smulkiomis griuvenomis, stiklinių butelių šukėmis, pavieniais gyvulių kaulais sluoksnis. Jame aptiktos kelios XVII a. buitinės keramikos šukės, kaulinė tekinta rašiklio (?) rankena. Sluoksnio storis 30–45 cm. Po juo, patalpos R dalyje bei prie Š ir V sienų, aptiktas akmenų grindinys. Virš pralaužtos skliauto dalies, kur buvo kasta

duobė, grindinys išardytas. Aukštis nuo skliauto viršaus iki grindinio 1,4–1,6–1,7 m. Išilgai patalpos nutiestas latakas su atšaka į PR kampą. Prie jos įrengtas 37 cm skersmens ir 37 cm gylio medinis šulinukas vandeniui surinkti.

PR patalpos kampe aptikta 1,3 m aukščio, 1,1 m pločio užmūryta arka. Plytos mūrytos silpnu kalkių skiediniu, lengvai išardomos. Už vienos plytų eilės buvo žemėmis užversta anga, išeinanti į pirmame tyrinėjimų etape kastą patalpą Nr. 1.

Rūsio patalpa Nr. 2. Patalpos Nr. 1 R sienoje buvo 1 m pločio, 1,5 m aukščio arkos formos anga, vedanti į patalpą Nr. 2. Patalpa beveik taisyklingo kvadrato formos, 3,96×3,66 m dydžio, su 87×70 cm skersmens tinkuota plytų kolona per vidurį. Sienos ir skliautuotos lubos mūrytos iš 32×16×9 cm dydžio plytų. Rūsio Š sienoje – 1,07 m pločio, 0,95 m aukščio, 0,45 m gylio niša. Pietinėje sienoje – užmūrytas šviesiangis ir durų anga. Užmūrytos, arkos formos durys 1 m pločio, 1,52 m aukščio, su 14 cm slenksčiu. Išlikęs metalinis durų vyris. Ties slenksčiu buvo plytų eilė, likusioje patalpos dalyje tvarkingai sudėtas akmenų grindinys su lataku per vidurį PR kryptimi. Aukštis nuo lubų iki grindinio 1,65–1,85 m. Grindinys buvo užpiltas 25–30 cm storio molio ir švaraus geltono smėlio sluoksniu. Jame aptiktas varinis antpirštis, arklio pasaga, fajansinės vazos ar bokalo šukės. PV kampe – didelė sudaužytų vyno butelių krūva. Ant vienos šukės matomos slaviškos raidės. Pagal aptiktus radinius rūsys, datuotinas XVI–XVII a., buvo naudojamas iki XIX–XX a. pr. Į jį buvo patenkama pro patalpos Nr. 2 P sienoje esančias duris. Vėliau visi įėjimai ir šviesiangiai buvo užmūryti ir užpilti žemėmis. Paskutinį kartą į rūsį buvo patekta išlaužus patalpos Nr. 1 skliaute angą. Tada neaiškiais tikslais išardyta dalis grindinio, kasta duobė. Po to anga vėl užmūryta plytų ir akmenų krūva.

Robertas Žukovskis

Surveys in Vilnius, Literatų street, house 9/2, in 1999

In summer of 1999, archaeological surveys in Vilnius, Literatų street, house No 9/2 were done. The cultural layer of 1,5-1,8 dating back to the 17th-18th centuries with several layers of former floors and cobbled stone pavements were found. In one of the premises, a well-preserved basement consisting of two premises with a cobbled stone pavement was found. The basement is dating back to the 16th century.

Robertas ŽUKOVSKIS

TYRINĖJIMAI VILNIUJE, ŽVEJŲ G. RAJONE, 1998 M.

1998 m. vasarą PRI tęsė archeologinius žvalgymus Vilniuje, buvusio Žvejų priemiesčio teritorijoje. Žvalgymai šioje teritorijoje buvo pradėti 1996 m. (*ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 441–443). 1998 m. tyrinėjimai vykdyti teritorijoje į R nuo Sporto rūmų. Kasti šurfai ir perkasos kalvoje priešais „Lietuvos ryto" krepšinio arenos pastatą bei už jo, viršutinėje Neries terasoje. Ištirtas 245 m^2 plotas.

Kalvoje priešais „Lietuvos ryto" krepšinio areną iškasta 10 šurfų. Šurfuose Nr. 4 ir 11, 0,9–1,4 m gylyje, aptikta akmenų grindinių fragmentų, virš jų – kelios šovinių gilzės, smulkių, sunkiai datuojamų keramikos šukių.

Šurfe Nr. 6, 1,2 m gylyje, aptiktas menkas 2 plytų pločio ir 2 plytų eilių storio pamatėlis. Rasta XIX a. carinės Rusijos 10 kapeikų sidabrinė moneta. Pamatas veikiausiai yra XIX–XX a. čia stovėjusio ūkinio pastatėlio liekanos. Kiek labiau į R (šurfas Nr. 9), 1,3–1,4 m gylyje, aptiktas mūrinio pastato rūsio ŠR kampas su šviesłangiu Š sienoje. Pastatas datuotinas XIX–XX a. I puse. Rūsys užverstas stambiomis griuvenomis. Kituose šurfuose (Nr. 1, 2, 3, 5, 7, 8, 10) aptiktas maišytas pilkos žemės, smėlio, žvyro, statybinių atliekų, šiukšlių sluoksnis. Įžemis (smėlis, žvyras) pasiektas 1,8–3 m gylyje. Rasta tik pavienių atsitiktinių XVII a. radinių: taupyklė, puodų šukių. Tyrinėjimai parodė, jog šioje vietoje stovėjo keletas XIX–XX a. datuotinų pastatų su akmenimis grįstu kiemu arba gatvele, nutiesta Š–R kryptimi. Dabartinė kalvelė, sprendžiant iš gausybės statybinių atliekų, susiformavo paskutinių statybų metu.

4 šurfai (Nr. 12–15) buvo iškasti palei krepšinio arenos V ir Š sienas. Aptiktas nuo 0,8–0,9 iki 1,8–1,9 m storio permaišytas pilkos žemės, žvyro ir XX a. statybinių šiukšlių sluoksnis. Po juo – nejudinto smėlio ir žvyro įžemis. Neaptikta jokių, netgi atsitiktinių, archeologinių radinių. Kultūrinis sluoksnis šioje vietoje arba iš viso nesusiformavo, arba buvo nukastas statybų metu.

Didžioji dalis šurfų kasta viršutinėje Neries terasoje, kuri driekiasi į ŠR nuo krepšinio arenos. Šioje maždaug 100×200 m dydžio dykvietėje buvo iškasti 34 šurfai ir perkasos.